

## אשר פדית גויים ואלהיו – ר' עקיבא ור' אליעזר

וּמִי כְעֶמֶךָ כִּי־יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר הָלְכוּ אֱלֹהִים לְפָדוֹת לּוֹ לְעַם וְלְשׁוֹם לּוֹ שֵׁם וְלַעֲשׂוֹת לָכֶם הַגְּדוּלָה וְנִרְאוֹת לְאֶרֶץ מִפְּנֵי עֶמֶךָ אֲשֶׁר פְּדִיתָ לָךְ מִמִּצְרַיִם גּוֹיִם וְאֱלֹהֵיוֹ: (שמואל ב ז כג).<sup>1</sup>

### ירושלמי סוכה פרק ד הלכה ג – מחלוקת ר' אליעזר ור' עקיבא

תני בר קפרא: עד שלא נגאלו ישראל ממצרים היתה רשומה ברקיע. משנגאלו עוד לא נראית ברקיע. מה טעמא? "וכעצם השמים לטוהר" – שמייא כד אינון נקיין מן עננין.<sup>2</sup>

תני בשם רבי ליעזר: עבודה זרה עברה עם ישראל בים.<sup>3</sup> מה טעמא? "מפני עמך אשר פדית לך ממצרים גויים ואלהיו". אמר לו רבי עקיבא: חס ושלום! אם אומר את כן, נמצאת עושה את הקודש חול. מה תלמוד לומר: "אשר פדית לך ממצרים" – כביכול כאילו עצמך פדית.<sup>4</sup>

מחלוקת ר' אליעזר ור' עקיבא רגליה בהבנת הנקרא וראשה בשמים. ר' עקיבא לא רק מזדעק לנוכח הפיכת החול לקודש – לנוכח קריאת "ואלוהי" שבפסוק במשמעות של חולין, טענתו נראית גם כמתבססת על קריאת הפסוק בשלמותו. אזכור המילה "אלהים" בתחילת הפסוק: "אשר הלכו אלהים לפדות לו לעם ולשום לו שם וכו'", וודאי שהוא לשון קודש. ולפיכך, גם "אלוהי" שבסוף הפסוק הוא לשון קודש. אלא שאחידות זו בפסוק יוצרת דרשה נועזת לא פחות שכביכול הקב"ה פדה את עצמו ממצרים. וזה מתחבר לדרשת בר קפרא ורבים אחרים שגם השכינה גלתה למצרים והייתה עם בני ישראל בשעבוד.

ואיך באמת ניתן להבין את שיטת ר' אליעזר? כיצד "אלהים" – לשון קודש, הלך לעשות לו שם ולפדות את עם ישראל ("גויים"), ביחד עם עבודה זרה? בפשט הפסוק, יאמר ר' אליעזר, אין בעיה של ערבוב לשון קודש וחול. ראו שני הדברות הראשונים שנקראים בטעם תחתון כפסוק אחד: "אנכי ה' אלוהיך .... לא יהיה לך אלהים אחרים על פני". ובמהות הדבר, עם ישראל שקע במ"ט שערי טומאה במצרים, וכביכול אין לקב"ה ברירה אלא לגאול את עם ישראל עם חטאיו, עם עבודה זרה שהורגל לה במצרים. זה הרגע האחרון לפני שישקע העם סופית בגילולי מצרים. ובלשון הרמב"ם בהלכות עבודה זרה א ג: "וכמעט קט היה העיקר ששתל אברהם נעקר וחוזרין בני יעקב לטעות העולם ותעיותן". תהליך הגמילה מעבודה זרה הוא קשה וממושך ולא יושלם ביום אחד וגם לא בעשר מכות ומופתים (ולא בקריעת ים סוף ואפילו לא במעמד הר סיני). איזו שיטה 'נועזת' יותר, של ר' עקיבא שהקב"ה כביכול פדה גם את עצמו ממצרים – ובני ישראל הם שאומרים לו: "את עצמך פדית", או שמא זו של ר' אליעזר שכביכול לא הייתה לקב"ה ברירה אלא לגאול את עם ישראל עם חטאיו, ולהוציאם ממצרים עם עבודה זרה שהורגלו לה במצרים? ושמה, עם כל קריאת התגר של ר' עקיבא על רבו: "עשית את הקודש חול" – שתי השיטות, אחת הן.

והרוצה להרחיב בנושא יענין בדף המלא [אשר פדית גויים ואלהיו](#) בפסח.

### מחלקי המים

<sup>1</sup> פסוק זה לקוח מתפילת דוד לפני ארון הברית השוכן באוהל זמני, תפילה שנאמרה לאחר שהקב"ה מודיעו, באמצעות נתן הנביא, שלא הוא אשר יבנה את בית המקדש. אבל חז"ל דרשו אותה על פדות יציאת מצרים.

<sup>2</sup> הדרשה פותחת בלבנת הספיר המסמלת את השכינה שירדה עם עם ישראל למצרים והייתה מצטערת איתם בשעבוד הקשה. ראו דרשה זו במכילתא דרבי ישמעאל בא מסכתא דפסחא פרשה יד: "וכן אתה מוצא כל זמן שישראל משועבדין כביכול שכינה משועבדת עמהם, שנאמר: ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר (שמות כד י). וכשנגאלו מה הוא אומר? וכעצם השמים לטוהר. ונאמר: בכל צרתם לו צר (ישעיה סג ט) .... ואומר: מפני עמך אשר פדית לך ממצרים גוי ואלהיו (שמואל ב ז כג)". וכאן באה ההפתעה בדרשתו של ר' אליעזר (בן הורקנוס). ראו דברינו [לבנת הספיר](#) בפרשת משפטים.

<sup>3</sup> פסל מיכה. ראו במקבילה במכילתא הנ"ל, שמות רבה כד א ובדברינו [פסל מיכה](#) בדפים המיוחדים.

<sup>4</sup> ובנוסח המכילתא, בני ישראל הם שאומרים זאת לקב"ה: "כביכול אמרו ישראל לפני הקב"ה: עצמך פדית".